

Příspěvek k poznání dřevomilovitých brouků (Coleoptera: Eucnemidae) Ústeckého kraje (severozápadní Čechy)

Contribution to the knowledge of false click beetles (Coleoptera: Eucnemidae) of the Ústí nad Labem region (northwestern Bohemia)

Pavel Krásenský

Oblastní muzeum a galerie v Mostě, Čsl. armády 1360, CZ-434 01 Most,
e-mail: krasensky.p@omgm.cz, krasensky.pavel@volny.cz

Abstract: New faunistic data on seven species of false click beetles *Eucnemis capucina* Ahrens, 1812, *Hylis cariniceps* (Reitter, 1902), *Hylis foveicollis* (C. G. Thomson, 1874), *Hylis olexai* (Palm, 1955), *Melasis buprestoides* (Linnaeus, 1761), *Microrhagus lepidus* Rosenhauer, 1847 and *Xylophilus corticalis* (Paykull, 1800) from northwestern Bohemia are published.

Keywords: Coleoptera, Eucnemidae, faunistics, Ústí nad Labem region, Czech Republic

Úvod

V posledních letech jsem prováděl v severozápadních Čechách několik entomologických průzkumů zaměřených na saproxylické druhy brouků, mezi něž patří i zástupci nepříliš početné čeledi Eucnemidae. Z České republiky je v současné době uváděno celkem 21 druhů dřevomilovitých brouků, z nichž 18 je zařazeno v Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky (VÁVRA 2017a). Z Ústeckého kraje pochází jen velmi málo údajů. Ve většině případů se jedná pouze o náhodné nálezy jednotlivých kusů, a to především z jeho severní, případně severozápadní části (KRÁSENSKÝ 2020, MERTLIK 2008). Naprostá většina druhů čeledi Eucnemidae patří mezi vzácné až velmi vzácné druhy obývající lesní biotopy, často pralesního charakteru. Jejich vzácnost je způsobena především skrytým způsobem života a často velmi lokálním výskytem na specifických biotopech. Všechny druhy jsou saproxylofágní, vázané na odumřelou dřevní hmotu listnatých, ale i jehličnatých stromů.

Metodika

Sběry byly prováděny především pomocí nárazových pastí, které byly tvořeny průhlednou plastovou deskou o velikosti 50 × 50 cm, a sběrnými plastovými miskami s roztokem vody, soli a malým množstvím detergentu (přípravek na mytí nádobí Jar). Od roku 2018 byl do pastí použit 8% kvasný ocet. Pasti byly vybírány průměrně po jednom týdnu, v plné sezóně (červen až červenec) i po jednom až dvou dnech. Byly umístěny v místech s větší koncentrací odumřelé nebo odumírající dřevní hmoty. Dále byla použita metoda oklepu a také individuální sběr na mrtvém dřevě.

Pro fotografování preparovaných brouků byla použita digitální zrcadlovka EOS Canon 5D mark II a objektiv Canon MP-E65 1–5× macro. Fotografie živých brouků byly pořízeny digitální zrcadlovkou Canon EOS 6D mark II a makro objektivem Canon MP-E65 1–5× macro. Všechny výsledné fotografie byly upraveny v programu Adobe Photoshop CC 2019.

U jednotlivých druhů je v hranaté závorce za jménem druhu uveden stupeň ohrožení podle Červeného seznamu ohrožených druhů České republiky (VÁVRA 2017a). Pokud není uvedeno jinak, vše Pavel Krásenský lgt. et det., Pavel Krásenský a Oblastní muzeum a galerie v Mostě coll.

Zkratky použité v textu

CR	= kriticky ohrožený druh
EN	= ohrožený druh
NPR	= národní přírodní rezervace
PR	= přírodní rezervace

Seznam zjištěných druhů

***Eucnemis capucina* Ahrens, 1812 [EN]**

Kadaň – Rooseveltovy sady (5645), 28.V.2018, 1 ex.; 7.VI.2018, 1 ex. (torzo mrtvého dospělce); 8.VI.2018, 2 ex., vše v dutině staré vrby; Chomutov env., Filipovy rybníky (5546), 6.VI.–9.VI.2018, 1 ex., nárazová past; Kadaň env., NPR Úhošť (5645), 19.V.2018, 1 ex., na stojícím javoru v místě odumřelého dřeva bez kůry; Chomutov env., NPR Jezerka (5546), 8.VI.–15.VI.2020, 2 ex., nárazová past. Žije v přírodně bohatších lesních biotopech, ale také v městských parcích, oborách, alejích, remízích a větrolamech. V České republice široce rozšířený, ale velmi lokální druh, vyskytující se od nížin do hor (VÁVRA & ŠKORPÍK 2013). Z Chomutovska jsou známy údaje z Kadaně, Drmal, Jirkova, Červeného Hrádku a Podkrušnohorského zooparku (MERTLIK 2015). Z Mostecka jej hlásí z jezeřského arboreta KRÁSENSKÝ (2020).

***Hylis cariniceps* (Reitter, 1902) [CR] (obr. 1)**

Ústí nad Labem env., PR Rač (5349), 7.VI.2018, 1 ex., oklep starého lískového keře; Ústí nad Labem env., Přestanov (5349), 11.VI.2018, 1 ex., oklep suchých jasanových větví; Kadaň env., NPR Úhošť (5645), 14.VI.–17.VI.2018, 2 ex., nárazová past; 19.VI.2018, 3 ex., oklep prosychajících dubů; 20.VI.2018, 3 ex., oklep starého lískového keře; 21.VI.2018, 2 ex., na odumřelé větvi lísky; 27.VI.2018, 10 ex., oklep starých lískových keřů; 1.VII.2018, oklep starého lískového keře; 14.VI.2019, 2 ex., oklep starého lískového keře; 14.VI.–26.VI.2019, 6 ex., nárazová past, 1 ex. na odumřelé bříze; 28.VI.–30.VI.2019, 3 ex., nárazová past; 30.VI.–10.VII.2019, 5 ex., nárazová past; Chomutov env., Filipovy rybníky (5546), 13.VI.–19.VI.2018, 1 ex., nárazová past; Chomutov env., NPR Jezerka (5546), 15.VI.–8.VII.2020, 1 ex., nárazová past. Žije od nížin až do hor v přírodně zachovalých, věkově strukturovaných lesních porostech s dostatkem odumřelé a tlející dřevní hmoty. V České republice velmi vzácný, z Čech byl donedávna znám pouze z Křivoklátska (VÁVRA & ŠKORPÍK 2013), ale v poslední době se objevuje častěji na severozápadě Čech, například v jezeřském arboretu u Mostu (KRÁSENSKÝ 2020) nebo na Havraním ostrově v Lovosicích (BRŮHA et al. 2018).

***Hylis foveicollis* (C. G. Thomson, 1874) [EN]**

Děčín env., Jakuby (5251), 4.VIII.2012, 1 ex., na topolové kládě; Kadaň env., NPR Úhošť (5645), 1.VI.2018, 1 ex., oklep starého lískového keře; 14.VI.–17.VI.2018, 1 ex., nárazová past; 20.VI.2018,

1 ex., oklep starého lískového keře; 21.VI.2018, 5 ex., oklep starého lískového keře; 20.VI.–27.VI.2018, 8 ex., nárazová past; 27.VI.–1.VII.2018, 1 ex., nárazová past; 30.VI.–10.VII.2019, 1 ex., nárazová past; Chomutov env., Droužkovice (5546), 1 ex., na odumřelém pahýlu topolu u rybníků; Chomutov env., NPR Jezerka (5546), 10.VII.–14.VII.2020, 1 ex.; 14.VII.–21.VII.2020, 2 ex., vše nárazová past. Vyskytuje se od nížin až do horských oblastí, nejčastěji v přírodně zachovalých lesích s dostatkem padlé a odumírající dřevní hmoty. V České republice široce rozšířený, ale vzácný a lokální druh (VÁVRA & ŠKORPÍK 2013). Z Ústeckého kraje je znám například z jezeřského arboreta (MERTLIK 2015, KRÁSENSKÝ 2020) nebo z Havraního ostrova u Lovosic (BRŮHA et al. 2018).

Hylis olexai (Palm, 1955) [EN]

Kadaň env., NPR Úhošť (5645), 19.V.–1.VI.2018, 1 ex., nárazová past; Chomutov env., Filipovy rybníky (5546), 6.VI.2018, 4 ex.; 7.VI.2018, 1 ex.; 9.VI.2018, 6 ex., vše v odumřelém dřevě topolu; 13.VI.–19.VI.2018, 12 ex., nárazová past, 2 ex.; Chomutov env., NPR Jezerka (5546), 10.VII.–14.VII.2020, 1 ex.; 14.VII.–21.VII.2020, 3 ex.; 21.VII.–31.VII.2020, 4 ex., vše nárazová past. Žije od nížin do horských oblastí, všude jen velmi lokálně a sporadicky. Za příhodných podmínek se však může vyskytovat masově. Vyhledává zachovalé porosty pralesního charakteru s padlým a tlejícím dřevem. Vývoj probíhá především v listnatých, ale i jehličnatých stromech (VÁVRA & ŠKORPÍK 2013). V České republice se vyskytoval vzácně pouze na Moravě, později ve východních Čechách (MERTLIK & PELIKÁN 2013). V posledních letech přibývají nálezy i ze severních Čech (např. BRŮHA & BLAŽEJ 2017, VÁVRA 2017b, BRŮHA et al. 2019, KRÁSENSKÝ 2020).

Melasis buprestoides (Linnaeus, 1761)

Drnaly (5446), 28.V.2008, 7 ex., na bukové kládě; Kadaň env., NPR Úhošť (5645), 13.V.–19.V.2018, 5 ex.; 4.VI.–14.VI.2019, 2 ex., vše nárazová past. Nejhojnější zástupce čeledi. Vyskytuje se v zachovalejších lesních porostech, oborách, parcích nebo alejích po celé České republice. Z Ústeckého jsou známé údaje např. z jezeřského arboreta (KRÁSENSKÝ 2020) nebo z NPR Jezerka (MERTLIK 2008).

Microrhagus lepidus Rosenhauer, 1847 [EN] (obr. 2)

Chomutov env., Filipovy rybníky (5546), 6.VI.–9.VI.2018, 1 ♀; Chomutov env., NPR Jezerka (5546), 8.VI.–15.VI.2020, 1 ♀, vše nárazová past. Vyskytuje se v nížinách a pahorkatinách v přírodně zachovalých lesích s dostatečným množstvím a časovou kontinuitou padlého a tlejícího dřeva (VÁVRA & ŠKORPÍK 2013). V České republice je velmi vzácný. Z Ústeckého kraje ho uvádí například KRÁSENSKÝ (2020) z jezeřského arboreta nebo BRŮHA et al. (2018, 2019) z Havraního ostrova u Lovosic.

Xylophilus corticalis (Paykull, 1800) [CR] (obr. 3)

Kadaň env., NPR Úhošť (5645), 14.VI.–17.VI.2018, 3 ex., nárazová past, 1 ex. na padlém topolu; 27.VI.2018, 4 ex., na padlém topolu. Vzácný a lokální druh, který se vyskytuje především v pohraničních horách (VÁVRA & ŠKORPÍK 2013). Žije ve smíšených lesích pralesního charakteru, kde je dostatek padlého a tlejícího dřeva. Z Ústeckého kraje existuje jen velmi málo údajů a dosud byl znám pouze z Bezručova údolí u Chomutova (MERTLIK 2008) a také z Meziboří (Josef Mertlik, pers. comm).

Diskuze a závěr

Článek předkládá nové faunistické údaje celkem o 7 druzích čeledi Eucnemidae (*Eucnemis capucina*, *Hylis cariniceps*, *H. foveicollis*, *H. olexai*, *Melasis buprestoides*, *Microrhagus lepidus*

a *Xylophilus corticalis*). Mezi nejvýznamnější nálezy patří druhy *Hylis cariniceps* a *Xylophilus corticalis*, kteří patří mezi velmi vzácné druhy. *Hylis cariniceps* je považován za velmi vzácný druh, avšak na základě řady nových nálezů, které pocházejí především ze severozápadních Čech, se dá usuzovat, že se u nás šíří. *Xylophilus corticalis* byl z Ústeckého kraje ještě nedávno znám pouze z Bezručova údolí u Chomutova (MERTLIK 2008) a z okolí Meziboří. Jedná se tak o třetí lokalitu v Ústeckém kraji.

Zástupci čeledi Eucnemidae jsou považováni za druhy, které obývají nejzachovalejší lesní porosty s kontinuálním vývojem. Výskyt několika druhů na území Ústeckého kraje ukazuje jednak na zachovalost zdejších listnatých lesů, ale dává vzniknout otázce, zda jsou některé druhy čeledi Eucnemidae opravdu tak vzácné. Především u druhů rodu *Hylis* byly v mnoha případech odchyceny poměrně velké série exemplářů, a to i individuálními metodami sběru. Na druhou stranu vhodné podmínky se mohou vytvořit pouze na omezenou dobu, kdy dojde k dočasnému zvýšení početnosti daného druhu. Pokud se však podmínky opět zhorší, může druh z lokality rychle zmizet. A tak důležitým předpokladem pro vývoj těchto druhů je kontinuální výskyt odumřelé dřevní hmoty toho správného stáří a také odpovídající managementová opatření.

Literatura

- BRÚHA P. & BLAŽEJ J. (2017): Brouci českolipských pískoven – Elateridae, Eucnemidae a Throscidae. – *Listy Entomologického klubu při Labských pískovcích*, Česká Lípa, 16: 23–25.
- BRÚHA P., MICHALEGA M. & MORAVEC P. (2018): Brouci (Coleoptera) Havraního ostrova u Lovosic – část III. – *Listy Entomologického klubu při Labských pískovcích*, Česká Lípa, 18: 27–31.
- BRÚHA P., MICHALEGA M. & MORAVEC P. (2019): Brouci (Coleoptera) Havraního ostrova u Lovosic – část IV. – *Listy Entomologického klubu při Labských pískovcích*, Česká Lípa, 19: 24–27.
- KRÁSENSKÝ P. (2020): Příspěvek k poznání fauny brouků (Coleoptera) jezeřského arboreta (severozápadní Čechy). – *Sborník Oblastního muzea v Mostě, Most, řada přírodovědná*, 40: 68–88.
- MERTLIK J. (2008): Druhy čeledi Melasidae (Coleoptera: Elateroidea) České a Slovenské republiky. – *Elateridarium*, 2: 69–137. [On-line: <http://www.elateridae.com/elateridarium/page.php?idcl=88>. Použito 16. 2. 2020]
- MERTLIK J. (2015): Přehled druhů čeledi Cerophytidae, Elateridae, Eucnemidae, Lissomidae a Throscidae (Coleoptera) Krušných hor a Podkrušnohoří (Česká republika), zaměřený na saproxylické druhy listnatých lesů. – *Elateridarium*, 9: 41–110. [On-line: <http://www.elateridae.com/elateridarium/page.php?idcl=239>. Použito 16. 2. 2020]
- MERTLIK J. & PELIKÁN J. (2013): Nové údaje o *Hylis olexai* (Coleoptera: Eucnemidae) pro území České republiky a Slovenska. – *Elateridarium*, 7: 45–54. [On-line: <http://www.elateridae.com/elateridarium/page.php?idcl=207>. Použito 16. 2. 2020]
- VÁVRA J. CH. (2017a): Eucnemidae (dřevomilovití). – In: Hejda R., Farkač J. & Chobot K. [eds.], Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. (Red List of threatened species of the Czech Republic. Invertebrates). – *Příroda*, Praha, 36: 354–355.
- VÁVRA J. CH. (2017b): Významné nálezy brouků v Českém Švýcarsku a okolí. – *Listy Entomologického klubu při Labských pískovcích*, Česká Lípa, 17: 14.
- VÁVRA J. CH. & ŠKORPÍK M. (2013): Dřevomilovití brouci (Coleoptera: Eucnemidae) v národním parku Podyjí a jeho blízkém okolí, s poznámkami k jejich bionomii. – *Thayensia*, Znojmo, 10: 53–90.

Obr. 1. / Fig. 1. *Hylis cariniceps*. Foto / Photo by Pavel Krásenský

Obr. 2. / Fig. 2. *Microrhagus lepidus*. Foto / Photo by Pavel Krásenský.

Obr. 3. / Fig. 3. *Xylophilus corticalis*. Foto / Photo by Pavel Krásenský.

Obr. 4. / Fig. 4. *Eucnemis capucina*. Foto / Photo by Pavel Krásenský.

Obr. 5. / Fig. 5. *Hylis olexai*. Foto / Photo by Pavel Krásenský